

Herbert Tingsten:

De avgörande och enkla skälen för kravet på atomvapen för Sverige är två. Dessa vapen är, det bestrides inte av någon, ojämförligt starkare än de så kallade konventionella vapen vi nu har. En enda atombomb av mindre storlek har samma effekt som artillerield under dagar från hundratalts batterier. Att vår militär och vår civilbefolkning skall strida utan dessa vapen mot en angripare, som har de moderna vapnen, är en olidlig tanke; antingen blir vi nedslaktade utan att kunna göra motstånd eller måste vi snabbt kapitulera. Det andra skälet anknyter till det första. Endast med det starka försvar som atomvapen ger, kan vi ha någon utsikt att avskräcka från ett angrepp och alltså att bevara vår fred vid ett hot mot Sverige eller en internationell konflikt.

Det stora flertalet länder är försäkrade om sådana vapen i händelse av krig. Norge och Danmark tillhör Atlantpakten; de får redan under fredstid överföringsanordningar som kan begagnas för atombomber, och de skall i händelse av angrepp få själva atombomberna från USA eller England. Därför kan John Strachey, krigsminister i Englands förra arbetarregering, skriva, att för en stat, som tillhör en försvarsallians, atomvapen — överföringsmedel + bomber — inte är oundgängliga, men att de för en neutral, alliansfri stat är ofrånkomligt nödvändiga.

Hur skall vi då få dessa vapen? En möjlig-

het är att vi tillverkar atombomber själva; det påstås ta åtskilliga år, innan det kan ske. En annan möjlighet, som sannolikt finns trots att vi är neutrala, består i inköp av överföringsmedel från USA i förening med ett löfte att själva bomberna vid angrepp skall ställas till vårt förfogande. Den utvägen synes mig vara den bästa. Vi ställs då inte utan atomvapen under den långa tid, som fordras för att producera dem i Sverige. Och ännu viktigare: vi får inte bomber förrän vi blir angripna, och det blir uppenbart för en var att vi inte kan tänkas utnyttja dem för angrepp.

Vilka är då skälen mot anskaffande av atomvapen? Ett känslomässigt begripligt, men lo-

giskt ohållbart motiv är att dessa vapen är så ohyggliga. Vi vill inte ha att göra med så fruktansvärda ting, säger man. Ja, vi skulle alla vara lyckliga om både atomvapen och andra vapen kunde försvinna från jorden. Men det är inte den frågan det gäller. Det är endast om vi blir anfallna av en motståndare med atomvapen, som vi själva kan tänkas använda dem. Det är för att värja i första hand vår fred, i andra hand vår frihet, som vi behöver dem. Att möta atomvapen med våra vanliga vapen, det är, bokstavligt talat, som att möta stridsvagnar och flygplan med gammaldags gevär eller pilbågar.

Ett annat argument på samma plan går ut på att om vi har atomvapen, kan vi besegras med ännu modernare och starkare vapen, med vätebomber. Härpå kan först och främst svaras att ju starkare vapen vi har, desto bättre; vi har sannerligen ingen tanke på att överfalla någon, och om vi hade ett starkare vapen än andra vore vi försäkrade om fred. Men ett annat svar är kanske i dagens läge viktigare. Att krossa ett litet land som Sverige kan inte gärna bli ett mål för någon angripare. Det angrepp mot oss, som kan tänkas komma, måste vara ett led i en krigföring, som i vårt land ser en bas för angriparens aktioner eller vill hindra, att motståndaren sätter sig i besittning av denna bas. Sverige kan, med andra ord, inte bli annat än ett sekundärt krigsmål. I många tänkbara fall är det därför antagligt, att det försvar som atomvapen ger, blir tillräckligt avskräckande. Något angrepp kommer inte till stånd, ty det kostar för mycket — och total förstörelse genom vätebomber ligger inte i angriparens intresse.

Skälen för anskaffande av atomvapen — om vi vill försvara oss — är i själva verket så avgörande, att argumentationen på de nu berörda linjerna mot detta krav alltmer vikit tillbaka; det har också visat sig att majoriteten

SVENSK ATOMBOMB — FÖR OCH EMOT

Herbert Tingsten och Åke Gustafsson i -debatt

inom folket inser nödvändigheten av de moderna vapnen. I detta läge har en pacifistisk tankegång, som är gammal men under senare tid haft ringa genklang, ånyo framförts med en viss styrka och fått en viss aktualitet. Vi skall inte försvara oss alls, säger man, varken med konventionella eller moderna vapen. De konventionella vapnen är för svaga, de moderna vapnen är för starka. Låt oss i stället avrusta. Kanske vinner vi därigenom ute i världen så mycken välvilja, att vi inte blir angripna; i annat fall är underkastelse bättre än ett nutida krig.

Tanken att vår avrustning skulle ge oss en respekt ute i världen, som bleve ett bättre skydd

Fortsättning på sidan 16

Herbert Tingsten

Fortsättning från sidan 10

än vapen, lär jag inte behöva stanna länge vid. Säkert skulle vissa grupper inom demokratierna prisa oss för vår till det yttersta drivna fredlighet. Men dessa grupper kan inte hjälpa oss annat än genom förböner; vi vill väl inte, vi tror väl inte, att demokratierna skall gå i krig för att skydda ett avrustat Sverige? Och inom de tyrannier som hotar oss, blir vår avrustning en lockelse, inte en skyddande bariär. I Ryssland är varje propaganda för pacifism genom isolerad avrustning straffbelagd — det är blott i andra länder man vill ha pacifism. Blev de baltiska ländernas eftergifter och undergivenhet åren 1939—1940 ett värn för deras frihet mot den stat som med svek och våld erövrade dem? Vad hjälpte det ungrarna år 1956, att en fri värld skänkte dem sin sympati; de ryska pansarvagnarna var starkare.

Vill vi alltså ta en erövring utan svärdsslag, en erövring, som blir säker just därför att den kan ske utan svärdsslag, hellre än att försvara oss, med den minskade risk för angrepp, som ett försvar innebär? Det är den frågan det gäller att besvara, ingen annan.

Harry Martinson skriver i »Vägen till Klockrike» om en luffare, som i världen ser »ett organiserat kaos fullt av varandra motarbetande maskiner» och som vill dra sig bort från denna värld. »En sådan värld är helvetet. Den är inte värd annat än att man flyr från den, blir ohörsam mot den, vägrar den sin vilja, undanhåller den sin kraft». Vi kan tycka att den tanken är vacker. Men går den att realisera, för luffaren, eller för Sverige? Luffaren sätts i värnplikt eller på vårdhem, han kommer inte undan. Och Sverige?

För några årtionden sedan diskuterades pacifismen inom den svenska socialdemokratin. Branting och andra ledare som höll på försvaret, förklarade att avrustning endast skulle leda till att vi blev värnpliktiga i den stat, den aggressiva och förhatliga stat, som tog oss, att svenskarna blev militära instrument i det ondas tjänst. Ingen människa kan avsäga sig våldsutövning oberoende av grannens vilja, heter det i en artikel från 1911. »Vill denne slåss, så måste jag slåss med honom — eller bli hans slav. Och är jag hans slav, så hör det till slaveriet att han kan tvinga mig att slåss i hans tjänst.» En avrustning skulle därför inte leda till militarismens slut i Sverige utan till »det svenska folkets inordning genom militärt tvång uti en främmande stats militärväsen, militärslaveri under utländska officerare». Den reflektionen är än sannare, än mera väsentlig nu än då. Vi skulle bli soldater i ett Sovjet-Sverige, liksom letter, ester, polacker, tjeckoslovakier, ungrare och alla de andra erövrade, och vi skulle övas att strida mot de stater, vilkas idéer om demokrati och humanitet är våra.

Ty man tror väl inte att världen skulle följa vårt exempel. Man tror väl inte, för att än en gång citera Strachey, att Israel skulle avrusta inför det arabiska hotet, USA inför det ryska hotet — för att inte tala om att tyrannierna skulle avrusta för att ge världen lugn. Vår avrustning hjälper oss inte att få fred, vår underkastelse betyder både slaveri i det inre och slavtjänst i kampen mellan folken. Vi hjälper blott det onda, försvagar kretsen av demokratier, ökar risken för ett världskrig, där vi, pacifisterna inbegripna, får tjäna främmande herrar och där vårt land förödes av angrepp från de stater, som har våra ideal. Vi kan inte, hur gärna vi skulle vilja det, anmäla vårt utträde ur världen och historien.

Viljan till försvar innebär inte tro på krig, låt mig tillägga detta. Tvärtom tror jag på att en tid av balans genom ett starkt försvar för demokratierna skall kunna leda till att tyrannierna — där dock bildningen ständigt stiger — skall mildras och avvecklas. På denna väg kan vi komma fram till en verklig världsorganisation, utan vilken trygghet inte finns för något folk. Att avrusta, det är att söka fly från världen, och det går inte. Vi måste arbeta i världen för en god framtid åt alla.

Åke Gustafsson

Fortsättning från föregående sida

Skador av medicinsk natur uppstår otvivelaktigt redan nu genom missbruk av joniserande strålning eller olyckshändelser i arbetet därmed. Så mycket mera vid ett totalt atomkrig. Diskussionen om »rena» contra »smutsiga» vätebomber, och belåtenheten över de »rena» vätebombarna, går vid sidan om realiteterna. Spräng-, tryck- och värmeverkan är ju kvar, troligen ytterligare förhöjd. Medicinskt och socialt är den »rena» vätebomben alltså ett fruktansvärt stridsmedel.

Återstår då de militära skäl som ivrarna för en upprustning drar fram. De kan granskas från olika synpunkter, bl.a. följande: Vad kostar det att utrusta försvaret med atomvapen? Kommer innehavet av atomvapen att avskräcka en eventuell angripare? Hur ska trupper och tekniker, vid eller bakom fronten, få möjlighet att öva sig för ett atomkrig?

Först den ekonomiska sidan! Svenska folket, symboliserat genom riksdag och regering, har åtagit sig dryga kostnader för ett försvar med traditionella vapen, ett försvar av relativt hög standard. Det har dessutom åtagit sig betydande kostnader för sociala åtgärder av olika slag, inräknat sjukvård och medicin. Vi, fria medborgare i Sveriges land, önskar också ett kulturliv på hög nivå, med ökade anslag till skolor, universitet, främjande av konst, musik, bildningsliv över huvud taget. Den nuvarande avvägningen mellan de tre grupperna av statsutgifter: militärbudget, socialbudget, kulturbudget, missgynnar den kulturella och vetenskapliga utvecklingen. En ändring måste ofrånkomligen ske härvidlag. En upprustning av försvaret med atomvapen skulle ytterligare vrida åt skatteskraven. Innan vi därför — krasst ekonomiskt — kan diskutera försvarets upprustning med atomvapen, måste en kalkyl läggas fram beträffande kostnaderna härför. *En noggrann ekonomisk kalkyl utan dimbildning.*

Låt oss anta att en dylik kalkyl föreligger och att svenska folket har godtagit en upprustning med atomvapen. Hur långt kan en dylik upprustning fortskrida? Till 5, 10, 20, 50 eller 100 % av östblockets, respektive västblockets militära förmåga? Nödgas vi starta alldeles från botten, i obekantskap om de två militära blockens senaste tekniska framsteg? Hur mycket vi än må yvas över svensk ingenjörsbegåvning och all vår tekniska talang, ett är säkert: vi kan *aldrig* nå upp till mer än någon procent av en eventuell angripares kapacitet. Ensamma kan vi omöjligt ta upp kampen mot honom. Det är inte längre en David mot en Goliat, vilka som helst. Det är en David och en Goliat i uranklyvningens och vätefusionens tid, då Hiroshima-bomben redan är en knallpulverpistol mot de moderna vätebombarna och vi kan tillverka en mot »angriparens» hundradtals atombomber. Detta är inte defaitism, det är tekniskt verklighetssinne.

Hur är det då med den *avskräckande effekten* av ett eventuellt svenskt atomvapen, detta som Tingsten och hans meningsfränder så själv-säkert anspelar på? Ja, en angripare från öst- eller västblocket kan naturligtvis lamslå oss ögonblickligen, på bråkdelen av ett par timmar, förinta militära och administrativa centra av betydelse. Just på den punkten kan ingen ivrare för en upprustning säga emot. Lika blåögt som den blåögaste pacifist måste de förlita sig på angriparens »hygglighet» att inte genast slå till eller hans »rädsla» för att göra det. Hur hemlighetsfull vår militärledning än må vara, trots all sekretess: Är det så att vi äger ett atomvapen, kan angriparen, om han det *vill*, lamslå oss ögonblickligen. Vi kan bjuda honom nålstick. Angriparen kan däremot ge oss en omedelbar knock-out, just på grund av hans större tekniska resurser och den utomordentliga »hänsynslöshet», som anses karakterisera honom (trots förhoppningen om en viss begynnande »hygglighet» eller »rädsla»). Detta konstaterande innebär mindre av känslotänkande än om man som Tingsten framhäver ett svenskt atomvapens avskräckande effekt. Vilket tjafs!

Låt oss igen anta att Sverige skaffar ett atomvapen. Givetvis kommer också andra smånationer efterhand att själva skaffa sig eller att utrustas med atomvapen. Man förstår de stora nationernas ovilja mot att smånationer självständigt rustar sig på detta sätt. En olyckshändelse: en bomb har briserat. En överilning: en atomgranat har skjutits av. Världen står i atombrand: i Mellersta Östern, i Bortre Asien, i Nordafrika. Misstag och olyckshändelser kan naturligtvis inträffa också i det svenska atomvapnet, med alla konsekvenser inom landet och för vårt förhållande till grannstaterna.

Men låt oss alltså anta att vi trots dessa invändningar ändå skaffar oss ett atomvapen. Var ska vi prova atomgranaterna, robotarna, projektilerna, var Hiroshima-bombarna, var vätebombarna, de må vara rena eller smutsiga? Sverige är visserligen stort och glest bebyggt; Kiruna stad innefattar ju Kebnekaise. Hela Sverige kan emellertid inte bli ett militärt övningsfält. Var finns hos oss motsvarigheten till Nevadaöknen, Sibirien, Stilla oceanen? Var ska vi låta atomladdningarna explodera? Var ska våra tekniker, som tillverkar atomvapnen, prova och bedöma vad de åstadkommit? Ska de enbart lita till matematiska beräkningar? Soldaterna som kommer att utnyttja dessa atomvapen, var tränas de, av vem tränas de? Det framhålls om och omigen från militärt håll hur nödvändigt det är med »realistiska» övningar, redan i fråga om de traditionella vapnen, trots alla ökade kostnader. Hur ska vi åstadkomma »realism» med atomvapnen?

Det finns så mycket ouppklarat, hittills inte beaktat i diskussionerna. Låt oss få en ordentlig analys, inget känslotänkande från Er och Era kumpaners sida, hr Tingsten!

Personligen är jag således mot ett svenskt atomvapen, av ekonomiska, militära och humanitära skäl. Jag kan för närvarande inte se att det svenska försvaret skulle kunna upprustas med atomvapen för rimliga kostnader eller att den tekniskt och ekonomiskt möjliga upprustningen finge militärt värde.

Låt mig summera mina synpunkter.

Föreanta staterna har två gånger missbrukat atombomben i krigiskt syfte. Sovjetunionen har bedrivit ett utpräglat hyckleri i kärnprovsfrå-

Fortsättning på sidan 31